

ТЕМА 4.2

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 7.1. Сутність кредитоспроможності та нормативно-методичне забезпечення її оцінювання*
- 7.2. Вимоги до внутрішньобанківських положень та кредитної документації (справи) боржника*
- 7.3. Порядок оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи*
- 7.4. Загальні підходи та принципи визначення кредитного ризику за активами*

7.1. Сутність кредитоспроможності та нормативно-методичне забезпечення її оцінювання

В умовах об'єктивної необхідності нарощування обсягів кредитних вкладень в економіку особливої актуальності набувають питання об'єктивного визначення кредитоспроможності підприємств-позичальників, розроблення оптимальних методик оцінювання їх фінансового стану.

Фінансовий аналіз є важливим елементом оцінювання кредитоспроможності позичальника фінансовими менеджерами банку і підприємства. *Кредитоспроможність* – це одна з умов виникнення і здійснення кредитних відносин, які виникають між банком (кредитором) і суб'єктом підприємницької діяльності (боржником) із приводу надання кредиту позичальнику в грошовій формі на умовах повернення у певний строк зі сплатою процентів.

Результатом неправильного оцінювання кредитоспроможності позичальників може бути погіршення якості кредитного портфеля банку, яке до того ж зумовлює ще й необхідність зайвого резервування. У кращому випадку це призведе до зниження ефективності кредитної діяльності та погіршення фінансового стану банку, в гіршому – до припинення функціонування внаслідок банкрутства. Для позичальника оцінювання кредитоспроможності також важливе, оскільки від його результату залежить, на яких умовах буде наданий кредит і чи взагалі буде укладена кредитна угода.

Способом вирішення проблеми є розроблення і використання таких методик, які дають комерційним банкам можливість реально оцінювати кредитоспроможність позичальників з урахуванням змісту цієї категорії.

У «Положенні про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» (затвердженого постановою Правління Національного банку України від 25 січня 2012 р. № 23), яке втратило чинність з 30 червня 2016 р., наводилося таке визначення: *«кредитоспроможність* – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитних операцій і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в

обумовлені договором строки».

Це визначення містить такі терміни:

- **боржник** – сторона у зобов'язанні (юридична або фізична особа), яка повинна сплатити борг/виконати вимогу банку згідно з умовами укладеного договору;

- **контрагент банку** – будь-яка юридична чи фізична особа, яка має з банком відносини фінансового характеру. Контрагент може одночасно мати з банком відносини іншого характеру, зокрема трудові;

- **кредитна операція** – вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів таким шляхом: надання їх у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання певної суми коштів; надання гарантій, порук, акредитивів, акцептів, авалів; розміщення депозитів; проведення факторингових операцій та операцій фінансового лізингу; видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій зворотного репо; будь-якого продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати процентів та інших зборів за такою сумою (відстрочення платежу); розстрочення платежу за продані банком активи.

Наведемо інші варіанти тлумачення поняття кредитоспроможності:

- **кредитоспроможність клієнта** – сукупність елементів та ознак, наявність яких у клієнта дозволяє йому одержувати банківські позички і засвідчує його спроможність повністю і своєчасно розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед банком (Енциклопедія банківської справи України);

- **кредитоспроможність** – це такий фінансовий стан підприємства, який дає змогу отримати кредит і своєчасно його повернути (Л. А. Лахтінова);

- **кредитоспроможність суб'єкта господарювання** розуміємо як наявність у нього передумов для отримання кредиту та вчасного повернення у строк, передбачений угодою (П. Я. Попович);

- під **кредитоспроможністю** суб'єкта господарювання розуміють наявність у нього можливості отримання кредиту та його повернення, що характеризується його дисциплінованістю під час розрахунків за раніше отримані кредити, поточним фінансовим станом і можливістю за потреби мобілізувати грошові засоби з різноманітних джерел (П. Ю. Буряк та ін.);

- **кредитоспроможність** – синтетичний показник, що відображає рівень ділової надійності підприємства та його спроможності виконувати договірні зобов'язання, зокрема погасити кредит (О. В. Павловська та ін.);

- **кредитоспроможність** – це здатність позичальника повністю та у визначений строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями (О. В. Васюренко).

Як відомо, зобов'язання підприємства можуть погашатися різними видами активів: грошима, готовою продукцією, товарами та ін. Спроможність підприємства виконувати зобов'язання характеризується його плато-

спроможністю.

У новому нормативному документі, а саме «Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» (затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 р. № 351), немає визначення терміну «кредитоспроможність», натомість наводиться визначення терміну «*платоспроможність*» як здатності боржника (контрагента) банку здійснювати розрахунки за всіма видами своїх зобов'язань відповідно до умов договорів [27].

Виникає питання: чим кредитоспроможність підприємства відрізняється від його платоспроможності? На нашу думку, між кредитоспроможністю і платоспроможністю є істотна відмінність, адже кредитні зобов'язання позичальника перед банком, на відміну від інших зобов'язань, мають бути погашені виключно грошима. Тому для банку, який надає кредит, недостатньо, щоб боржник був платоспроможним, він повинен бути кредитоспроможним. У зв'язку з цим виникає необхідність використання категорії кредитоспроможності для характеристики спроможності боржника погашати свої зобов'язання перед банком саме грошовими коштами.

Ця важлива особливість зумовлює необхідність використання для оцінювання кредитоспроможності боржника терміна «грошовий потік». Але чи всі грошові потоки підприємства можуть розцінюватися банком як потенційне джерело погашення кредитної заборгованості? Очевидно, в цьому випадку доцільно розглядати ті потоки грошових коштів, що, як передбачається, будуть мати в майбутньому регулярний, а не випадковий характер. Це означає, що як потенційне джерело погашення кредитної заборгованості доцільно розглядати грошові потоки від основної діяльності.

З урахуванням викладеного доцільно вдосконалити визначення категорії кредитоспроможності, що міститься у літературних джерелах, і навести його у такій редакції: **кредитоспроможність** – це спроможність за конкретних умов кредитування у повному обсязі та у визначений кредитним договором строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошима, що генеруються боржником у процесі основної діяльності.

У міжнародній практиці використовують різні **системи оцінювання кредитоспроможності боржника**: «правило п'яти Сі», CAMPARI, PARTS, система 6C, PARSER, MEMO RISK, система 4FC та ін. Ці системи відрізняються кількістю показників, що застосовуються як складові загального рейтингу боржника, а також різними методиками визначення характеристик і встановлення їх пріоритетності. Наприклад, у практиці банків США застосовується «*правило п'яти Сі*»:

- character (репутація боржника);
- capital (капітал, майно);
- capacity (фінансові можливості);
- collateral (забезпечення);
- conditions (загальні економічні умови).

Європейські та американські банки використовують методи аналізу кредитоспроможності позичальника CAMPARI і PARTS, що ґрунтуються на послідовному розгляді зафіксованих у кредитній заявці та фінансових документах найсуттєвіших факторів, які характеризують клієнта, з метою виявлення потенційного ризику надання конкретної позики.

Назва *CAMPARI* утворюється з початкових літер слів:

- C – character – характеристика боржника (особисті якості);
- A – ability – спроможність до повернення позики;
- M – margin – маржа (дохідність);
- P – purpose – мета, на реалізацію якої будуть витрачені гроші;
- A – amount – розмір позики;
- R – return – умови погашення позики;
- I – insurance – страхування ризику непогашення позики.

Назва *PARTS* утворюється з початкових літер слів:

- P – purpose – мета;
- A – amount – розмір кредиту;
- R – repayment – умови погашення основного боргу і процентів;
- T – terms – строк кредиту;
- S – security – забезпечення.

Світовий банк, розглядаючи кредитну заявку, керується *правилом «5»*, що передбачає визначення:

- 1) бажання позичальника погасити позику;
- 2) здатності боржника погасити позику (на основі аналізу грошових потоків з урахуванням усіх джерел надходження та всієї заборгованості клієнта);
- 3) платоспроможності боржника – достатності капіталу, ліквідності коштів;
- 4) наявності гарантій, застави (з укладанням переліку активів, які вільні від іншої застави);
- 5) економічних умов діяльності клієнта.

Іноземні кредитні установи під час визначення кредитоспроможності боржників керуються *кредитними рейтингами, що складаються міжнародними і національними агентствами*, такими як: Standard&Poor's, Moody's Investors Service, Fitch IBCA, Duff and Phelps та ін. Кредитні рейтинги є важливим джерелом інформації для прийняття інвестиційних рішень.

З урахуванням особливостей кредитування в Україні, доцільно застосовувати таку *схему оцінювання банком кредитоспроможності боржника – юридичної особи*: загальна характеристика боржника → оцінювання фінансового стану боржника шляхом розрахунку інтегрального показника → аналіз ефективності проекту, що кредитується, та оцінювання ризиків, пов'язаних із ним → прийняття рішення про кредитування.

Оцінювання кредитоспроможності – це творчий процес, який вимагає від працівників банків глибоких економічних знань, аналітичного мислення, уміння визначати й оцінювати тенденції у господарській діяльності

та фінансовому стані боржника, можливості дотримання ним принципів кредитування. Підхід до оцінювання кредитоспроможності потенційних клієнтів має бути системним і комплексним, зважаючи на їх загальну характеристику, результати аналізу фінансового стану та ефективності заходів (проектів), що кредитуються.

З метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів банків Правлінням Національного банку України постановою № 351 від 30.06.2016 р. затверджено *«Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями»* [27]. Це Положення розроблено відповідно до Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України». Підходи, визначені цим Положенням, ґрунтуються на принципах і рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, включаючи застосування компонентів кредитного ризику (EAD – експозиція під ризиком, PD – імовірність дефолту боржника/контрагента, LGD – втрати в разі дефолту).

Положення № 351 визначає порядок оцінки банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, встановлює мінімальні вимоги до банків щодо визначення розміру очікуваних втрат (збитків) за активними банківськими операціями внаслідок реалізації кредитного ризику.

Банк з метою визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи, крім банку та бюджетної установи, здійснює оцінювання фінансового стану:

1) боржників – юридичних осіб, які відповідно до вимог законодавства України складають квартальну та річну фінансову звітність, – не рідше ніж один раз на три місяці (боржників – юридичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, – на підставі даних річної фінансової звітності, не рідше ніж один раз на 12 місяців);

2) боржників – юридичних осіб, які відповідно до вимог законодавства України складають тільки річну фінансову звітність, – не рідше ніж один раз на 12 місяців;

3) групи юридичних осіб під спільним контролем, учасником якої є боржник/контрагент, – не рідше одного разу на 12 місяців;

Банк здійснює оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи з установленою періодичністю, але не пізніше ніж протягом трьох наступних календарних місяців після подання боржником – юридичною особою фінансової звітності відповідно до вимог законодавства України.

7.2. Вимоги до внутрішньобанківських положень та кредитної документації (справи) боржника

Внутрішньобанківські положення щодо визначення розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями розробляються банком з урахуванням законодавства України, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України, особливостей, видів, обсягів та складності здійснюваних операцій.

Методики та процедури, визначені в додатку 1 до Положення № 351, є обов'язковими і мінімально необхідними для визначення банком у внутрішньобанківських положеннях. Внутрішньобанківські положення щодо визначення розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями мають передбачати, зокрема:

1) порядок проведення активних банківських операцій, у тому числі порядок прийняття рішення та проведення реструктуризації кредитів;

2) порядок включення/виключення фінансових активів до/з групи фінансових активів;

3) порядок накопичення, документування та систематичного оновлення інформації про своєчасність сплати боргу боржником/контрагентом;

4) окремі методики оцінювання фінансового стану та визначення класу (у тому числі опис переліку основних джерел інформації та даних, що використовуються) боржника/контрагента для:

- юридичних осіб;
- фізичних осіб (у тому числі суб'єктів господарювання);
- банків (у тому числі нерезидентів);
- бюджетних установ;
- боржників – емітентів цінних паперів;

5) окремі порядки формування, статистичного підтвердження та документування власного досвіду банку щодо:

- коефіцієнтів PD (імовірність дефолту боржника/контрагента) та LGD (втрати в разі дефолту) за групами фінансових активів;
- дефолтів боржників/контрагентів та втрат за активами;
- ризиків, на які наражається боржник/контрагент унаслідок участі в групі юридичних осіб під спільним контролем/групі пов'язаних контрагентів;

6) методику визначення значень коефіцієнтів PD та LGD в межах встановлених діапазонів значень згідно з вимогами Положення № 351;

7) порядок визнання/припинення визнання банком дефолту боржника/контрагента;

8) окремі порядки розрахунку розміру кредитного ризику за:

- активом/наданим фінансовим зобов'язанням за видами активів/наданих фінансових зобов'язань (на індивідуальній та груповій основі);
- цінним папером, що містить у тому числі докладні перелік та опис критеріїв, що враховуються банком під час оцінки кредитного ризику за цінними паперами;
- наявного додаткового забезпечення та/або рейтингових оцінок;

- дебіторською заборгованістю;
- 9) порядки та процедури щодо роботи банку із заставою, зокрема:
 - порядок здійснення правового аналізу документів під час укладення договору застави за кредитом з метою юридичного обґрунтування своїх прав як заставодержателя;
 - процедуру страхування предмета застави;
 - порядок визначення ринкової вартості предметів застави та здійснення її переоцінки (для оцінки, що здійснюється оцінювачем майна – працівником банку, який має кваліфікаційне свідоцтво оцінювача, визначаються процедури проведення ним оцінки (переоцінки, перегляду вартості), застосовувані методики оцінки, зміст і форма внутрішнього документа про оцінку майна);
 - процедури і методи перевірки наявності та якості предметів застави, оформлення результатів перевірки залежно від їх виду;
 - процедури реалізації забезпечення;

10) порядок здійснення контролю за правильністю розрахунку розміру кредитного ризику за активами/наданими фінансовими зобов'язаннями;

11) порядок формування та ведення кредитної документації.

Відповідність внутрішньобанківських положень щодо оцінки активів та розрахунку розміру кредитного ризику вимогам Положення № 351 є предметом оцінки Національним банком. Банк подає внутрішньобанківські положення щодо оцінки активів та розрахунку розміру кредитного ризику Національному банку на його запит, а також уповноваженим працівникам Національного банку під час здійснення інспекційної перевірки.

Банк за кожним кредитом боржника формує **кредитну документацію (справу) боржника** відповідно до вимог, визначених Положенням № 351. Кредитна документація (справа) боржника має містити дані, які є обов'язковими та мінімально необхідними для належної оцінки кредитного ризику. Перелік документів, які мають міститись у кредитній документації (справі), наведено в додатку 2 до Положення № 351.

Кредитна документація (справа) формується банком на паперових носіях і повинна містити такі дані, згруповані хронологічно за визначеними нижче розділами.

1. *Установчі та реєстраційні документи боржника*, у тому числі:

- 1) установчі та реєстраційні документи (для юридичних осіб);
- 2) копії відповідних сторінок паспорта та довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків (для фізичних осіб) або серії та номера паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку в паспорті;

3) інформація щодо юридичної структури боржника/групи (для юридичних осіб) із зазначенням часток володіння (зазначаються компанії, які не пов'язані юридично, але входять до групи, пов'язані по бізнес-моделі та/або контролюються кінцевим бенефіціаром; зазначаються роль кожного

учасника групи, схема товарно-грошових потоків; зазначається реальний власник(и); роль боржника в групі і в схемі товарно-грошових потоків);

4) інформація про менеджмент боржника (для юридичних осіб).

II. *Документація про прийняття рішення щодо надання кредиту:*

1) письмове клопотання (заява) боржника про надання кредиту;

2) бізнес-план, техніко-економічне обґрунтування потреби в кредиті на відповідні цілі, наявність впливу фактору сезонності або циклічності (для юридичних осіб);

3) інформація, надана боржником та документально підтверджена іншими банками, про:

- борг боржника з визначенням основних умов договору про надання кредиту (сума за договором, строк, залишок боргу, вид забезпечення за кредитом тощо);

- наявність простроченої заборгованості;

4) інформація про стан виконання зобов'язань боржника перед банком за попередніми договорами, кредитну історію (за наявності);

5) аудиторський висновок про фінансовий стан боржника (за наявності);

6) висновок уповноважених фахівців банку щодо оцінки кредитоспроможності боржника;

7) рішення колегіального органу/визначеної особи банку про можливість надання кредиту; рішення колегіального органу щодо надання повноважень визначеній особі банку приймати рішення про можливість надання кредитів, унесення змін до діючих умов договору про надання кредиту;

8) договір про надання кредиту і додаткові договори до нього;

9) документи, що підтверджують повноваження особи підписувати договір про надання кредиту та додаткові договори до нього від імені боржника/контрагента банку.

III. *Документи щодо застави (у тому числі її моніторингу):*

1) договори застави (іпотеки) та додаткові договори до них, гарантійні листи;

2) документи, що підтверджують повноваження особи підписувати договори застави (іпотеки) та додаткові договори до них від імені боржника/контрагента банку;

3) юридична документація заставодавця/поручителя;

4) копії правовстановлюючих документів на майно (майнові права), що передається у забезпечення;

5) документи, що підтверджують ринкову вартість заставленого майна;

6) документи, що свідчать про наявність та якість збереження заставленого майна (акти, довідки, матеріали перевірок);

7) документи, що свідчать про обтяження майна та його державну реєстрацію відповідно до вимог законодавства України;

8) договори страхування заставленого майна та документи, що підтверджують сплату страхового платежу (за наявності).

IV. Документація щодо моніторингу, супроводження кредиту:

- 1) інформація про перевірку спрямування кредитних коштів;
- 2) контракти та/або договори про купівлю-продаж (за наявності);
- 3) фінансова звітність та розшифрування даних форм № 2 (2-м, 2-мс) «Звіт про фінансові результати» (графа 2000) річної фінансової звітності боржника за останній звітний рік щодо структури доходів (для юридичних осіб); інформація про доходи (для фізичних осіб, клас яких визначається на підставі оцінки фінансового стану) боржника; фінансова та бюджетна звітність (для бюджетної установи);
- 4) інформація щодо руху коштів на поточних рахунках у банку та в інших банках щонайменше за останні шість повних місяців (надається за запитом);
- 5) підтвердні документи (виписки за балансовими та позабалансовими рахунками, платіжні доручення тощо), що свідчать про надання та погашення кредиту, наявні фінансові зобов'язання, оприбуткування заставленого майна тощо (надаються за запитом);
- 6) інформація щодо визначення та коригування класу боржника;
- 7) інформація про вжиті банком заходи для погашення боргу (документи, що засвідчують процедуру повернення або стягнення боргу), ведення претензійно-позовної роботи;
- 8) узагальнена інформація про кредит з дати його надання.

V. Інші документи.

Банк може розширити перелік даних про боржника, попередньо визначивши їх у внутрішньобанківському положенні. Банк накопичує та зберігає ці дані в хронологічному порядку.

Узагальнена інформація про кредитну операцію формується з часу укладення договору та оновлюється впродовж його дії в частині, що зазнала змін, протягом п'яти робочих днів із дня отримання банком інформації, яка є підставою для внесення таких змін (зміни умов здійснення кредитної операції, установчих та реєстраційних даних боржника, його фінансового стану тощо).

Банк із метою визначення розміру кредитного ризику за активом ураховує наявну в нього інформацію щодо кредитної історії боржника/ контрагента згідно з вимогами Положення № 351.

Кредитна історія боржника/контрагента – сукупність інформації щодо дисципліни виконання боржником/контрагентом своїх зобов'язань, включаючи інформацію, отриману з Кредитного реєстру Національного банку.

7.3. Порядок оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи

Одним із найважливіших елементів аналізу кредитоспроможності є *оцінювання комерційним банком фінансового стану боржника*, на підставі результатів якого визначається значення коефіцієнта ймовірності дефолту.

Відповідно до «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» банк здійснює оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи шляхом розрахунку **інтегрального показника фінансового стану** боржника.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням *логістичної моделі* за такою формулою:

$$Z = \beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i, \quad (7.1)$$

де Z – інтегральний показник;

x_i – показники, що визначаються на підставі фінансових коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності боржника – юридичної особи, з урахуванням установлених Національним банком України діапазонів для кожного фінансового показника (табл. 7.1, 7.2);

β_i – коефіцієнти логістичної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості показників;

β_0 – вільний член логістичної моделі, значення якого актуалізується Національним банком України.

Величини x_i , β_0 , β_i щороку актуалізуються Національним банком України на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб. Банк для актуалізації логістичної моделі подає до Національного банку України дані про класифікацію боржників – юридичних осіб, а також дані їх фінансової звітності, за формою та в строки, установлені Національним банком України.

Банк розраховує інтегральний показник з урахуванням пояснень щодо визначення моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи, наведених у додатку 7 до Положення № 351, виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності (табл. 7.1, 7.2).

Банк визначає вид економічної діяльності боржника – юридичної особи згідно з Класифікацією видів економічної діяльності ДК 009:2010, затвердженою наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457, на підставі даних річної фінансової звітності боржника – юридичної особи виходячи з максимального значення частки доходу від певного виду діяльності (у процентах) у загальному обсязі операційного доходу [чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та інших операційних доходів] з урахуванням вимог, визначених у додатку 7 до Положення № 351.

У разі однакового значення частки доходу за двома (або більше) видами діяльності модель розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи обирається банком самостійно на підставі одного з таких видів діяльності. Якщо дані граф 2000, 2010 та 2120 форми № 2 (2-м, 2-мс) «Звіт про фінансові результати» є нульовими, то банк визначає модель розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи, що відповідає виду діяльності, визначеному боржником як основний.

Таблиця 7.1

Моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства

№ з/п	Групи видів економічної діяльності	Моделі	Фінансові показники (K _i)	Діапазони фінансових показників	Мінімальне значення діапазону (K _{i min} ≥)	Максимальне значення діапазону (K _{i max} <)	Показники (X _i)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	Z = 2,599+ +0,451·X ₂ + +0,637·X ₅ + +0,529·X ₈ + +0,362·X ₉ + +0,756·X ₁₁	K ₂	1	Менше ніж 50,75 %		X ₂	-1,6424
				2	50,75 %	80,81 %		-0,5326
				3	80,81 %	111,94 %		-0,1756
				4	111,94 %	150,66 %		0,2772
				5	150,66 %	256,96 %		0,8184
				6	256,96 %	352,91 %		0,8619
				7	352,91 %	940,17 %		1,0484
				8	Дорівнює або більше ніж 940,17 %			1,0498
			K ₅	1	Менше ніж 11144,6 %		X ₅	-0,505
				2	11144,6 %	18833,8 %		-0,050
				3	18833,8 %	25755,1 %		0,327
				4	25755,1 %	35514,9 %		0,702
				5	Дорівнює або більше ніж 35514,9 %			-0,125
			K ₈	1	Менше ніж 415,4 %		X ₈	0,739
				2	415,4 %	1827,2 %		0,563
				3	1827,2 %	4172,6 %		0,327
				4	4172,6 %	8878,9 %		0,070
				5	Дорівнює або більше ніж 8878,9 %			-0,911
			K ₉	1	Менше ніж 0,7 %		X ₉	-1,452
				2	0,7 %	5,5 %		0,089
				3	5,5 %	23,1 %		0,252
				4	Дорівнює або більше ніж 23,1 %			0,515
			K ₁₁	1	Менше ніж -0,62 %		X ₁₁	1,3689
				2	-0,62 %	7,12 %		1,1048
				3	7,12 %	11,22 %		0,9221
				4	11,22 %	17,03 %		0,6443
				5	17,03 %	26,33 %		0,5033
				6	26,33 %	42,68 %		-0,0554
				7	42,68 %	96,29 %		-0,7215
				8	Дорівнює або більше ніж 96,29 %			-1,9058

Продовж. табл. 7.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	$Z = 1,815 + 0,237 \cdot X_1 + 0,408 \cdot X_{10} + 0,301 \cdot X_{11} + 0,405 \cdot X_{13} + 0,494 \cdot X_{14} + 0,303 \cdot X_{15} + 0,234 \cdot X_{17}$	K ₁	1	Менше ніж -18,7 %		X ₁	-1,749
				2	-18,7 %	3,4 %		-0,543
				3	3,4 %	24,5 %		0,054
				4	24,5 %	33,1 %		0,307
				5	33,1 %	42,0 %		0,365
				6	42,0 %	52,0 %		0,723
				7	52,0 %	63,1 %		0,935
				8	63,1 %	75,6 %		1,040
				9	Дорівнює або більше ніж 75,6 %			1,379
			K ₁₀	1	Менше ніж 58,4 %		X ₁₀	-1,282
				2	58,4 %	84,6 %		-0,543
				3	84,6 %	101,1 %		-0,025
				4	101,1 %	133,2 %		0,307
				5	Дорівнює або більше ніж 133,2 %			0,572
			K ₁₁	1	Менше ніж -0,6 %		X ₁₁	1,369
				2	-0,6 %	7,1 %		1,105
				3	7,1 %	11,2 %		0,922
				4	11,2 %	17,0 %		0,644
				5	17,0 %	26,3 %		0,503
				6	26,3 %	42,7 %		-0,055
				7	42,7 %	96,3 %		-0,722
				8	Дорівнює або більше ніж 96,3 %			-1,906
			K ₁₃	1	Менше ніж 0,3 %		X ₁₃	0,617
				2	0,3 %	0,9 %		0,543
				3	0,9 %	5,1 %		0,248
				4	5,1 %	7,6 %		0,247
				5	7,6 %	11,2 %		0,087
				6	11,2 %	16,9 %		0,054
				7	16,9 %	29,8 %		-0,240
				8	Дорівнює або більше ніж 29,8 %			-1,190
			K ₁₄	1	Менше ніж 9915,7 %		X ₁₄	0,952
				2	9915,7 %	14664,1 %		0,682
				3	14664,1 %	21070,8 %		0,669
				4	21070,8 %	35301,3 %		0,087
				5	Дорівнює або більше ніж 35301,3 %			-1,241
			K ₁₅	1	Менше ніж -61,4 %		X ₁₅	-1,460
				2	-61,4 %	109,9 %		-1,190
				3	109,9 %	182,7 %		-0,368
				4	182,7 %	269,3 %		0,325
				5	269,3 %	762,7 %		0,830
				6	762,7 %	1158,7 %		0,902
				7	Дорівнює або більше ніж 1158,7 %			1,261

Продовж. табл. 7.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
			K ₁₇	1	Менше ніж 79,9 %		X ₁₇	-1,773
				2	79,9 %	239,9 %		-0,990
				3	239,9 %	388,0 %		-0,199
				4	388,0 %	579,1 %		0,386
				5	579,1 %	831,1 %		0,498
				6	831,1 %	1745,3 %		0,809
				7	1745,3 %	2521,0 %		1,196
				8	Дорівнює або бі- льше ніж 2521,0 %			1,307
3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотран-спортних засобів і мотоцик-лів: секція G	$Z = 2,094 + 0,389 \cdot X_2 + 0,466 \cdot X_5 + 0,523 \cdot X_6 + 0,265 \cdot X_7 + 0,576 \cdot X_8 + 0,279 \cdot X_{13} + 0,237 \cdot X_{17}$	K ₂	1	Менше ніж 37,6 %		X ₂	-1,744
				2	37,5 %	58,3 %		-0,460
				3	58,3 %	74,3 %		0,259
				4	74,3 %	99,1 %		0,351
				5	99,1 %	112,4 %		0,675
				6	112,4 %	128,4 %		0,837
				7	Дорівнює або бі- льше ніж 128,4 %			0,857
			K ₅	1	Менше ніж 2449,0 %		X ₅	-0,451
				2	2449,0 %	4309,5 %		0,224
				3	4309,5 %	6775,3 %		0,702
				4	6775,3 %	11774,4 %		0,469
				5	Дорівнює або більше ніж 11774,4 %			-0,481
			K ₆	1	Менше ніж 12,3 %		X ₆	-1,843
				2	12,3 %	36,7 %		-0,788
				3	36,7 %	63,6 %		-0,071
				4	63,6 %	98,3 %		0,367
				5	98,3 %	150,0 %		0,645
				6	150,0 %	231,6 %		1,071
				7	231,6 %	351,2 %		1,133
				8	351,2 %	742,8 %		1,165
				9	Дорівнює або бі- льше ніж 742,8 %			1,198
			K ₇	1	Менше ніж 0,001 %		X ₇	1,258
				2	0,001 %	4,9 %		0,839
				3	4,9 %	9,0 %		0,726
				4	9,0 %	36,1 %		0,360
				5	36,1 %	47,3 %		-0,152
				6	47,3 %	69,4 %		-0,440
				7	Дорівнює або бі- льше ніж 69,4 %			-1,449
			K ₈	1	Менше ніж 1272,5 %		X ₈	0,243
				2	1272,5 %	3389,3 %		0,512
				3	3389,3 %	6001,2 %		0,535
				4	6001,2 %	11416,1 %		0,294
				5	Дорівнює або більше ніж 11416,1 %			-0,927

Продовж. табл. 7.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
			K ₁₃	1	Менше ніж 3,5 %		X ₁₃	0,545
				2	3,5 %	5,6 %		0,451
				3	5,6 %	8,4 %		0,294
				4	8,4 %	13,2 %		0,259
				5	13,2 %	22,3 %		-0,101
				6	22,3 %	38,8 %		-0,291
				7	Дорівнює або більше ніж 38,8 %			-1,331
			K ₁₇	1	Менше ніж 248,6 %		X ₁₇	-1,786
				2	248,6 %	457,1 %		-0,357
				3	457,1 %	699,6 %		-0,271
				4	699,6 %	990,7 %		0,127
				5	990,7 %	1411,6 %		0,536
				6	1411,6 %	1915,6 %		1,027
				7	Дорівнює або більше ніж 1915,6 %			1,081
4	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухо-мим май-ном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	$Z = 1,098 + 0,324 \cdot X_1 + 0,532 \cdot X_4 + 0,596 \cdot X_6 + 0,610 \cdot X_8 + 0,349 \cdot X_{16}$	K ₁	1	Менше ніж -109,7 %		X ₁	-1,0251
				2	-109,7 %	-40,5 %		-1,0055
				3	-40,5 %	-8,1 %		-0,5511
				4	-8,1 %	1,0 %		-0,2110
				5	1,0 %	20,5 %		0,3237
				6	20,5 %	72,4 %		0,834
				7	Дорівнює або більше ніж 72,4 %			0,927
			K ₄	1	Менше ніж 2,0 %		X ₄	-1,162
				2	2,0 %	25,9 %		-0,059
				3	25,9 %	85,8 %		0,119
				4	85,8 %	274,1 %		0,290
				5	Дорівнює або більше ніж 274,1 %			0,927
			K ₆	1	Менше ніж 0,001 %		X ₆	-1,142
				2	0,001 %	1,6 %		-0,986
				3	1,6 %	5,1 %		-0,551
				4	5,1 %	11,1 %		-0,281
				5	11,1 %	40,5 %		0,065
				6	40,5 %	80,6 %		0,881
				7	Дорівнює або більше ніж 80,6 %			1,308
			K ₈	1	Менше ніж 557,8 %		X ₈	0,504
				2	557,8 %	4032,3 %		0,648
				3	4032,3 %	13034,6 %		0,420
				4	13034,6 %	33402,1 %		-0,473
				5	Дорівнює або більше ніж 33402,1 %			-0,718
			K ₁₆	1	Менше ніж -513,2 %		X ₁₆	-1,201
				2	-513,2 %	-110,8 %		-0,828
				3	-110,8 %	-34,7 %		-0,635
				4	-34,7 %	-8,5 %		-0,281

Продовж. табл. 7.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
				5	-8,5 %	0,4 %		0,092
				6	0,4 %	2,0 %		0,751
				7	Дорівнює або більше ніж 2,0 %			0,891
5	Інші: секції D, E, H, I, J, O, P, Q, R, S, T, U	$Z = 1,833 + 0,562 \cdot X_1 + 0,605 \cdot X_2 + 0,833 \cdot X_5 + 0,523 \cdot X_6 + 0,534 \cdot X_8$	K ₁	1	Менше ніж -59,2 %		X ₁	-1,185
				2	-59,2 %	-9,7 %		-0,710
				3	-9,7 %	2,1 %		-0,451
				4	2,1 %	31,1 %		0,514
				5	31,1 %	74,5 %		0,539
				6	Дорівнює або більше ніж 74,5 %			0,739
			K ₂	1	Менше ніж 10,1 %		X ₂	-1,036
				2	10,1 %	22,1 %		-0,353
				3	22,1 %	33,5 %		-0,195
				4	33,5 %	48,6 %		-0,077
				5	48,6 %	82,5 %		0,084
				6	82,5 %	102,3 %		0,447
				7	102,3 %	129,9 %		0,665
				8	Дорівнює або більше ніж 129,9 %			0,699
			K ₅	1	Менше ніж 387,2 %		X ₅	-0,055
				2	387,2 %	1266,4 %		0,137
				3	1266,4 %	3231,9 %		0,384
				4	3231,9 %	8885,4 %		0,188
				5	Дорівнює або більше ніж 8885,4 %			-0,491
			K ₆	1	Менше ніж 7,7 %		X ₆	-0,782
				2	7,7 %	19,6 %		-0,382
				3	19,6 %	36,2 %		-0,161
				4	36,2 %	98,7 %		0,159
				5	98,7 %	166,7 %		0,739
				6	Дорівнює або більше ніж 166,7 %			0,798
			K ₈	1	Менше ніж 663,0 %		X ₈	0,134
				2	663,0 %	2341,2 %		0,624
3	2341,2 %	5413,6 %		0,354				
4	5413,6 %	14174,3 %		0,112				
5	Дорівнює або більше ніж 14174,3 %			-0,796				

Таблиця 7.2

**Моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану
боржника – юридичної особи для малого підприємства**

№ з/п	Групи видів економічної діяльності	Моделі	Фінансові показники (МК _i)	Діапазони фінансових показників	Мінімальне значення діапазону (K _{i min} ≥)	Максимальне значення діапазону (K _{i max} <)	Показники (X _i)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	$Z = 2,866 + 0,551 \cdot X_1 + 0,461 \cdot X_3 + 0,364 \cdot X_7 + 0,706 \cdot X_{13}$	МК ₁	1	Менше ніж 26,1 %		X ₁	-1,441
				2	26,1 %	47,2 %		-0,641
				3	47,2 %	66,0 %		-0,167
				4	66,0 %	72,3 %		0,550
				5	72,3 %	94,0 %		0,843
				6	Дорівнює або більше ніж 94,0 %			0,915
			МК ₃	1	Менше ніж 0,9855 %		X ₃	-1,284
				2	0,9855 %	8,5 %		-0,159
				3	8,5 %	20,5 %		0,333
				4	20,5 %	63,0 %		0,798
				5	63,0 %	106,6 %		0,966
				6	Дорівнює або більше ніж 106,6 %			1,118
			МК ₇	1	Менше ніж 0,001 %		X ₇	0,807
				2	0,001 %	3,2 %		0,601
				3	3,2 %	6,7 %		0,550
				4	6,7 %	10,2 %		0,452
				5	10,2 %	13,9 %		0,362
				6	13,9 %	22,6 %		0,319
				7	22,6 %	28,9 %		0,203
				8	28,9 %	38,4 %		-0,451
				9	Дорівнює або більше ніж 38,4 %			-1,281
			МК ₁₃	1	Менше ніж 0,001 %		X ₁₃	0,339
				2	0,001 %	6,2 %		-0,174
				3	Дорівнює або більше ніж 6,2 %			-0,673
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	$Z = 1,775 + 0,472 \cdot X_2 + 0,408 \cdot X_{11} + 0,392 \cdot X_{12} + 0,357 \cdot X_{13} + 0,347 \cdot X_{14}$	МК ₂	1	Менше ніж 29,8 %		X ₂	-1,423
				2	29,8 %	82,1 %		-0,369
				3	82,1 %	109,8 %		0,420
				4	Дорівнює або більше ніж 109,8 %			0,541
			МК ₁₁	1	Менше ніж 3,4 %		X ₁₁	1,063
				2	3,4 %	6,2 %		1,032
				3	6,2 %	10,1 %		0,845
				4	10,1 %	15,6 %		0,652
				5	15,6 %	23,7 %		0,622
				6	23,7 %	39,4 %		0,218
				7	39,4 %	108,2 %		-0,503

Продовж. табл. 7.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
				8	Дорівнює або більше ніж 109,8 %			-2,042			
			МК ₁₂	1	Менше ніж -15,0 %		Х ₁₂	-1,179			
				2	-15,0 %	0,2 %		-0,952			
				3	0,2 %	1,4 %		0,128			
				4	1,4 %	3,0 %		0,705			
				5	3,0 %	7,8 %		0,848			
				6	7,8 %	12,3 %		1,136			
				7	Дорівнює або більше ніж 12,3 %			1,172			
			МК ₁₃	1	Менше ніж 1,3 %		Х ₁₃	0,267			
				2	1,3 %	2,9 %		0,021			
				3	2,9 %	5,3 %		-0,087			
				4	5,3 %	11,5 %		-0,226			
				5	Дорівнює або більше ніж 11,5 %			-0,874			
			МК ₁₄	1	Менше ніж 7892,0 %		Х ₁₄	0,822			
				2	7892,0 %	13070,6 %		0,928			
				3	13070,6 %	20467,5 %		0,595			
				4	20467,5 %	43276,8 %		-0,170			
				5	Дорівнює або більше ніж 43276,8 %			-1,129			
			3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	$Z = 1,936 + 0,359 \cdot X_7 + 0,299 \cdot X_8 + 0,616 \cdot X_{11} + 1,137 \cdot X_{13} + 0,183 \cdot X_{14} + 0,266 \cdot X_{17}$	МК ₇	1	Менше ніж 0,01 %		Х ₇	1,611
							2	0,01 %	20,1 %		0,721
3	20,1 %	35,0 %					0,300				
4	35,0 %	47,3 %					0,120				
5	47,3 %	74,0 %					-0,485				
6	Дорівнює або більше ніж 74,0 %						-1,789				
МК ₈	1	Менше ніж 1084,81 %				Х ₈	0,240				
	2	1084,81 %					3307,31 %	0,605			
	3	3307,31 %					7071,95 %	0,588			
	4	7071,95 %					15955,68 %	0,058			
	5	Дорівнює або більше ніж 15955,68 %					-0,889				
МК ₁₁	1	Менше ніж 3,41 %				Х ₁₁	1,0628				
	2	3,41 %					6,23 %	1,0322			
	3	6,23 %					10,05 %	0,8455			
	4	10,05 %					15,59 %	0,6524			
	5	15,59 %					23,72 %	0,6217			
	6	23,72 %					39,42 %	0,2177			
	7	39,42 %					108,21 %	-0,5035			
	8	Дорівнює або більше ніж 108,21 %					-2,0424				
МК ₁₃	1	Менше ніж 0,001 %				Х ₁₃	-0,237				
	2	0,001 %					0,1 %	0,061			
	3	Дорівнює або більше ніж 0,1 %					0,105				

Продовж. табл. 7.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
			МК ₁₄	1	Менше ніж 6659,85 %		X ₁₄	0,869
				2	6659,85 %	11153,31 %		0,757
				3	11153,31 %	17423,55 %		0,703
				4	17423,55 %	31566,09 %		0,099
				5	Дорівнює або більше ніж 31566,09 %			-1,201
			МК ₁₇	1	Менше ніж 122,3 %		X ₁₇	-1,748
				2	122,3 %	341,78 %		-0,312
				3	341,78 %	611,73 %		0,351
				4	611,73 %	1725,96 %		0,456
				5	Дорівнює або більше ніж 1725,96 %			0,613
4	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухо-мим май-ном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції К, L, M, N	$Z = 1,098 + 0,324 \cdot X_1 + 0,532 \cdot X_4 + 0,596 \cdot X_6 + 0,610 \cdot X_8 + 0,349 \cdot X_{16}$	МК ₁	1	Менше ніж -109,7 %		X ₁	-1,0251
				2	-109,7 %	-40,5 %		-1,0055
				3	-40,5 %	-8,1 %		-0,5511
				4	-8,1 %	1,0 %		-0,2110
				5	1,0 %	20,5 %		0,3237
				6	20,5 %	72,4 %		0,834
				7	Дорівнює або більше ніж 72,4 %			0,927
			МК ₄	1	Менше ніж 2,0 %		X ₄	-1,162
				2	2,0 %	25,9 %		-0,059
				3	25,9 %	85,8 %		0,119
				4	85,8 %	274,1 %		0,290
				5	Дорівнює або більше ніж 274,1 %			0,927
			МК ₆	1	Менше ніж 0,001 %		X ₆	-1,142
				2	0,001 %	1,6 %		-0,986
				3	1,6 %	5,1 %		-0,551
				4	5,1 %	11,1 %		-0,281
				5	11,1 %	40,5 %		0,065
				6	40,5 %	80,6 %		0,881
				7	Дорівнює або більше ніж 80,6 %			1,308
			МК ₈	1	Менше ніж 557,8 %		X ₈	0,504
				2	557,8 %	4032,3 %		0,648
				3	4032,3 %	13034,6 %		0,420
				4	13034,6 %	33402,1 %		-0,473
				5	Дорівнює або більше ніж 33402,1 %			-0,718
			МК ₁₆	1	Менше ніж -513,2 %		X ₁₆	-1,201
				2	-513,2 %	-110,8 %		-0,828
				3	-110,8 %	-34,7 %		-0,635
				4	-34,7 %	-8,5 %		-0,281
				5	-8,5 %	0,4 %		0,092
				6	0,4 %	2,0 %		0,751
				7	Дорівнює або більше ніж 2,0 %			0,891

Продовж. табл. 7.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Інші: секції D, E, H, I, J, O, P, Q, R, S, T, U	$Z = 1,833 + 0,562 \cdot X_1 + 0,605 \cdot X_2 + 0,833 \cdot X_5 + 0,523 \cdot X_6 + 0,534 \cdot X_8$	МК ₁	1	Менше ніж -59,2 %		Х ₁	-1,185
				2	-59,2 %	-9,7 %		-0,710
				3	-9,7 %	2,1 %		-0,451
				4	2,1 %	31,1 %		0,514
				5	31,1 %	74,5 %		0,539
				6	Дорівнює або більше ніж 74,5 %			0,739
			МК ₂	1	Менше ніж 10,1 %		Х ₂	-1,036
				2	10,1 %	22,1 %		-0,353
				3	22,1 %	33,5 %		-0,195
				4	33,5 %	48,6 %		-0,077
				5	48,6 %	82,5 %		0,084
				6	82,5 %	102,3 %		0,447
				7	102,3 %	129,9 %		0,665
				8	Дорівнює або більше ніж 129,9 %			0,699
			МК ₅	1	Менше ніж 387,2 %		Х ₅	-0,055
				2	387,2 %	1266,4 %		0,137
				3	1266,4 %	3231,9 %		0,384
				4	3231,9 %	8885,4 %		0,188
				5	Дорівнює або більше ніж 8885,4 %			-0,491
			МК ₆	1	Менше ніж 7,7 %		Х ₆	-0,782
				2	7,7 %	19,6 %		-0,382
				3	19,6 %	36,2 %		-0,161
				4	36,2 %	98,7 %		0,159
				5	98,7 %	166,7 %		0,739
				6	Дорівнює або більше ніж 166,7 %			0,798
			МК ₈	1	Менше ніж 663,0 %		Х ₈	0,134
				2	663,0 %	2341,2 %		0,624
				3	2341,2 %	5413,6 %		0,354
				4	5413,6 %	14174,3 %		0,112
				5	Дорівнює або більше ніж 14174,3 %			-0,796

Далі визначаються **фінансові показники** (табл. 7.3) на підставі даних фінансової звітності:

- для боржника – великого або середнього підприємства: за формою № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», формою № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

- для боржника – малого підприємства: за формою № 1-м або № 1-мс «Баланс», формою № 2-м або № 2-мс «Звіт про фінансові результати».

Для цілей розрахунку фінансових показників усі показники звітності враховуються зі знаком (+), як це передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, крім показників власного капіталу (форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 1-м (1-мс) «Баланс»,

Таблиця 7.3

**Фінансові показники для розрахунку інтегрального показника
фінансового стану боржника – юридичної особи**

Фінансовий показник	Характеристика	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку для великого або середнього підприємства (рядки)	Алгоритм розрахунку для малого підприємства (рядки)
А	Б	В	Г	Д
1. К ₁ , МК ₁ – показники капіталу	Частка капіталу в балансі підприємства	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу (актив)	Ф. № 1: <u>1495, гр.4</u> 1300, гр.4	Ф. № 1-м: <u>1495, гр. 4</u> 1300, гр.4
2. К ₂ , МК ₂ – показники загальної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	<u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 1: (1125+1100+ +1110+1165), <u>гр.4</u> 1695, гр.4	Ф. № 1-м: (1125+1155+ +1100+1110+ +1165), <u>гр.4</u> 1695, гр.4
3. МК ₃ – показник покриття боргу прибутком до оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування	Фінансовий результат до <u>оподаткування</u> Чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання	–	Ф. № 2-м: <u>2290, гр.3</u> Ф. № 1-м: (1595+1600+ +1610–1165), гр.4
4. К ₄ , МК ₄ – показники швидкої ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок високоліквідних активів	Високоліквідні <u>активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 1: (1125+1165), <u>гр.4</u> 1695, гр.4	Ф. № 1-м: (1125+1155+ +1165), <u>гр.4</u> 1695, гр.4
5. К ₅ , МК ₅ – показники оборотності запасів	Період повного обороту запасів	<u>Запаси</u> Собівартість реалізованої продукції	Ф. № 1: (1100+1110), <u>гр.4 · 365</u> Ф. № 2: 2050, гр.3	Ф. № 1-м: (1100+1110), <u>гр.4 · 365</u> Ф. № 2-м: 2050, гр.3
6. К ₆ , МК ₆ – показники покриття боргу валовим прибутком	Спроможність обслуговування боргу валовим прибутком	Валовий <u>прибуток</u> Чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання	Ф. № 2: (2090–2095), <u>гр.3</u> Ф. № 1: (1510+1515+ +1600+1610– –1165), гр.4	Ф. № 2-м: (2000–2050), <u>гр.3</u> Ф. № 1-м: (1595+1600+ +1610–1165), гр.4
7. К ₇ , МК ₇ – показники заборгованості	Частка боргу підприємства до активів	Короткострокові та довгострокові <u>зобов'язання</u> Валюта балансу (актив)	Ф. № 1: (1510+1515+ +1600+1610), <u>гр.4</u> 1300, гр.4	Ф. № 1-м: (1595+1600+ +1610), <u>гр.4</u> 1300, гр.4

Продовж. табл. 7.3

А	Б	В	Г	Д
8. К ₈ , МК ₈ – показники оборотності кредиторської заборгованості	Період повного обороту кредиторської заборгованості	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, <u>послуги</u> Собівартість реалізованої продукції	Ф. № 1: <u>1615, гр.4 · 365</u> Ф. № 2: 2050, гр.3	Ф. № 1-м: <u>1615, гр.4 · 365</u> Ф. № 2-м: 2050, гр.3
9. К ₉ – показник рентабельності операційної діяльності	Ефективність операційної діяльності підприємства	Фінансовий результат від операційної <u>діяльності</u> Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	Ф. № 2: (2190–2195), <u>гр.3</u> (2000+2010), гр.3	–
10. К ₁₀ – показник поточної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів	<u>Поточні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 1: <u>1195, гр.4</u> 1695, гр.4	–
11. К ₁₁ , МК ₁₁ – показники покриття боргу чистим доходом	Спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності	Чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	Ф. № 1: (1510+1515+ +1600+1610– –1165), <u>гр.4</u> Ф. № 2: (2000+2010), гр.3	Ф. № 1-м: (1595+1600+ +1610–1165), <u>гр.4</u> Ф. № 2-м: 2000, гр.3
12. МК ₁₂ – показник покриття активів прибутком до оподаткування	Ефективність використання активів підприємства	Фінансовий результат до <u>оподаткування</u> Валюта балансу (актив)	–	Ф. № 2-м: <u>2290, гр.3</u> Ф. № 1-м: 1300, гр.4
13. К ₁₃ , МК ₁₃ – показники частки неопераційних елементів балансу	Частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності підприємства	Неопераційні <u>активи</u> Валюта балансу (актив)	Ф. № 1: (1000+1030+ +1035+1040+ +1045 +1050+ +1090+1155+ +1160+1190), <u>гр.4</u> 1300, гр.4	Ф. № 1-м: (1030+1090+ +1160+1190), <u>гр.4</u> 1300, гр.4
14. К ₁₄ , МК ₁₄ – показники оборотності поточних активів	Період повного обороту поточних активів	<u>Поточні активи</u> Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	Ф. № 1: <u>1195, гр.4 · 365</u> Ф. № 2: (2000+2010), гр.3	Ф. № 1-м: <u>1195, гр.4 · 365</u> Ф. № 2-м: 2000, гр.3

Продовж. табл. 7.3

А	Б	В	Г	Д
15. К ₁₅ – показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційним прибутком до вирахування амортизації	Фінансовий результат від операційної діяльності до вирахування <u>амортизації</u> Чисті фінансові витрати	Ф. № 2: (2190–2195+ <u>+2515</u>), <u>гр.3</u> (2250–2220), гр.3	–
16. К ₁₆ , МК ₁₆ – показники рентабельності до оподаткування	Ефективність діяльності підприємства до оподаткування	Фінансовий результат до <u>оподаткування</u> Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	Ф. № 2: (2190–2195+ +2220–2250), <u>гр.3</u> (2000+2010), гр.3	Ф. № 2-м: <u>2290, гр.3</u> 2200, гр.3
17. К ₁₇ , МК ₁₇ – показники покриття фінансових витрат валовим прибутком	Спроможність фінансування фінансових витрат валовим прибутком	Валовий прибуток (<u>збиток</u>) Чисті фінансові витрати	Ф. № 2: (2090–2095), <u>гр.3</u> (2250–2220), гр.3	Ф. № 2-м: (2000–2050), <u>гр.3</u> 2270, гр.3

рядок 1495); витрат (доходу) з податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування (форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», рядки 2300 та 2305); фінансового результату до оподаткування, податку на прибуток та чистого прибутку (збитку) (форми № 2-м (2-мс) «Звіт про фінансові результати», рядки 2290, 2300 та 2350), які ураховуються зі знаком (–), якщо вони мають від’ємне значення.

Якщо під час розрахунку фінансових показників К₁, К₄, К₉, К₁₀, К₁₆, МК₁, МК₄, МК₁₂, МК₁₆ знаменник формули дорівнює нулю, то для розрахунку інтегрального показника береться значення показника Х, що відповідає діапазону, який містить найменше зі значень, установлених для відповідного фінансового показника.

Якщо під час розрахунку фінансових показників К₂, К₅, К₇, К₈, К₁₁, К₁₃, К₁₄, МК₂, МК₅, МК₇, МК₈, МК₁₁, МК₁₃, МК₁₄ знаменник формули дорівнює нулю, то для розрахунку інтегрального показника береться значення показника Х, що відповідає діапазону, який містить найбільше зі значень, установлених для відповідного фінансового показника.

Якщо під час розрахунку фінансових показників К₆, К₁₅, К₁₇, МК₃, МК₆, МК₁₇ знаменник формули дорівнює нулю або є від’ємним, то під час розрахунку інтегрального показника фінансовий показник не враховується (значенню відповідного показника Х_і присвоюється 0).

Клас боржника – юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства (велике, середнє або мале) (табл. 7.4, 7.5). Найвищий клас боржника – 1, найнижчий – 9.

Таблиця 7.4

**Визначення класу боржника – юридичної особи для великого
або середнього підприємства за інтегральним показником**

№ з/п	Вид економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами				
		значення	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4
1.	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	Більше або дорівнює	+4,46	+3,79	+3,12	+2,45
		Менше ніж	-	+4,46	+3,79	+3,12
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	Більше або дорівнює	+3,55	+2,90	+2,55	+1,60
		Менше ніж	-	+3,55	+2,90	+2,55
3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	Більше або дорівнює	+3,77	+3,12	+2,46	+1,80
		Менше ніж	-	+3,77	+3,12	+2,46
4.	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	Більше або дорівнює	+2,85	+2,32	+1,79	+1,26
		Менше ніж	-	+2,85	+2,32	+1,79
5.	Інші: секції D, E, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U	Більше або дорівнює	+3,25	+2,75	+2,26	+1,77
		Менше ніж	-	+3,25	+2,75	+2,26

Продовж. табл. 7.4

№ з/п	Вид економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами				
		клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
1.	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	+1,77	+1,10	+0,43	-0,24	-
		+2,45	+1,77	+1,10	+0,43	-0,24
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	+0,95	+0,31	-0,34	-0,99	-
		+1,60	+0,95	+0,31	-0,34	-0,99
3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	+1,14	+0,49	-0,17	-0,83	-
		+1,80	+1,14	+0,49	-0,17	-0,83
4.	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	+0,73	+0,20	-0,33	-0,86	-
		+1,26	+0,73	+0,20	-0,33	-0,86
5.	Інші: секції D, E, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U	+1,27	+0,78	+0,28	-0,21	-
		+1,77	+1,27	+0,78	+0,28	-0,21

Таблиця 7.5

Визначення класу боржника – юридичної особи для малого підприємства за інтегральним показником

№ з/п	Вид економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами				
		значення	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4
1.	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	Більше або дорівнює	+3,99	+3,56	+3,13	+2,69
		Менше ніж	-	+3,99	+3,56	+3,13
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	Більше або дорівнює	+2,87	+2,40	+1,93	+1,46
		Менше ніж	-	+2,87	+2,40	+1,93
3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	Більше або дорівнює	+3,24	+2,69	+2,13	+1,58
		Менше ніж	-	+3,24	+2,69	+2,13
4.	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	Більше або дорівнює	+2,85	+2,32	+1,79	+1,26
		Менше ніж	-	+2,85	+2,32	+1,79
5.	Інші: секції D, E, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U	Більше або дорівнює	+3,25	+2,75	+2,26	+1,77
		Менше ніж	-	+3,25	+2,75	+2,26

Продовж. табл. 7.5

№ з/п	Вид економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами				
		клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
1.	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	+2,26	+1,83	+1,40	+0,97	-
		+2,69	+2,26	+1,83	+1,40	+0,97
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	+0,99	+0,52	+0,05	-0,43	-
		+1,46	+0,99	+0,52	+0,05	-0,43
3	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	+1,03	+0,47	-0,08	-0,63	-
		+1,58	+1,03	+0,47	-0,08	-0,63
4.	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	+0,73	+0,20	-0,33	-0,86	-
		+1,26	+0,73	+0,20	-0,33	-0,86
5.	Інші: секції D, E, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U	+1,27	+0,78	+0,28	-0,21	-
		+1,77	+1,27	+0,78	+0,28	-0,21

Банк коригує визначений на підставі розрахунку інтегрального показника фінансового стану клас боржника – юридичної особи, застосовуючи *коригуючі фактори*, а саме щодо:

1) своєчасності сплати боргу боржником – юридичною особою з дотриманням таких вимог:

у разі наявності факту прострочення боргу від 31 до 60 днів – банк визначає клас не вище 5; від 61 до 90 днів – не вище 8; 91 та більше днів – не вище 10;

2) належності боржника до групи юридичних осіб під спільним контролем/групи пов'язаних контрагентів;

3) ознак, що свідчать про високий кредитний ризик боржника/контрагента;

4) вимог щодо визнання/припинення визнання банком дефолту боржника/контрагента;

5) інформації з Кредитного реєстру про нижчий (гірший) від визначеного банком клас боржника:

якщо клас боржника 9 – банк понижує визначений ним клас цього боржника на два класи, але не нижче 9;

якщо клас боржника 10 – банк понижує визначений ним клас цього боржника на три класи.

З позиції комерційного банку проведемо оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи, визначивши його клас залежно від значення інтегрального показника (табл. 7.6). Вихідною інформацією є форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» і форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за базовий і звітний роки (додавки А, Б).

Алгоритм оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи включає взаємопов'язані етапи.

Перший етап. Виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності, обирається модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи (табл. 7.2).

Підприємство є великим і має вид економічної діяльності – сільське господарство.

Другий етап. За даними фінансової звітності підприємства розраховуються фінансові показники (табл. 7.3), які використовуються для визначення відповідних їм показників та інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи (табл. 7.1). Значення фінансових показників (K_i) та відповідних їм показників (X_i) відображаються у табл. 7.6.

Третій етап. Проводиться розрахунок інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи (за моделлю табл. 7.1).

Базовий рік:

$$Z = 2,599 + 0,451 \times X_2 + 0,637 \times X_5 + 0,529 \times X_8 + 0,362 \times X_9 + 0,756 \times X_{11} = 2,599 + 0,451 \times 1,0498 + 0,637 \times 0,702 + 0,529 \times 0,327 + 0,362 \times 0,515 + 0,756 \times 1,1048 = +4,714.$$

Звітний рік:

$$Z = 2,599 + 0,451 \times X_2 + 0,637 \times X_5 + 0,529 \times X_8 + 0,362 \times X_9 + 0,756 \times X_{11} = 2,599 + 0,451 \times 1,0498 + 0,637 \times 0,702 + 0,529 \times 0,563 + 0,362 \times 0,515 + 0,756 \times 1,3689 = +5,039.$$

Значення інтегрального показника заносяться у табл. 7.6.

Четвертий етап. Визначається клас боржника – юридичної особи залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства (велике, середнє або мале) (табл. 7.4, 7.5).

Клас боржника – юридичної особи відображається у табл. 7.6.

Таблиця 7.6

Фінансові показники (K_i), відповідні їм показники (X_i) і клас боржника – юридичної особи

Назва фінансового показника	Базовий рік		Звітний рік	
	Значення K_i , %	Значення X_i	Значення K_i , %	Значення X_i
Показник загальної ліквідності (K_2)	989,1	1,0498	1449,2	1,0498
Показник оборотності запасів (K_5)	35246,2	0,702	31673,2	0,702
Показник оборотності кредиторської заборгованості (K_8)	2729,3	0,327	1131,8	0,563
Показник рентабельності операційної діяльності (K_9)	25,3	0,515	28,3	0,515
Показник покриття боргу чистим доходом (K_{11})	4,9	1,1048	-2,7	1,3689
Інтегральний показник фінансового стану боржника – юридичної особи	×	+4,714	×	+5,039
Клас боржника – юридичної особи	×	1	×	1

Отже, з п'яти фінансових показників у базовому році для трьох із них встановлені максимальні значення показників X_i (показників загальної ліквідності (K_2), оборотності запасів (K_5) і рентабельності операційної діяльності (K_9)), а в звітному році – для чотирьох (додався показник покриття боргу чистим доходом (K_{11})). Поліпшилося оцінювання показника оборотності кредиторської заборгованості з діапазону 3 (0,327) до діапазону 2 (0,563).

Розраховане значення інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи (+4,714 у базовому році та +5,039 у звітному році) відповідно до табл. 7.4 більше ніж +4,46, що вказує на найвищий клас кредитоспроможності – 1. Таким чином, результати визначення класу боржника – юридичної особи за системою фінансових показників дають змогу зробити висновок про стійкий фінансовий стан та високий рівень кредитоспроможності підприємства з позитивною динамікою.

7.4. Загальні підходи та принципи визначення кредитного ризику за активами

Відповідно до вимог «Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» банк із метою визначення можливих втрат (збитків) невиконання боржником/контрагентом зобов'язань здійснює оцінювання кредитного ризику за всіма активними банківськими операціями.

Активна банківська операція (актив) – операція, що обліковується банком за активними балансовими або позабалансовими рахунками Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 11 вересня 2017 р. № 89 (зі змінами). До таких операцій належать усі види кредитних операцій, операції з розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках, операції з придбання цінних паперів, дебіторська заборгованість, у тому числі дебіторська заборгованість за господарською діяльністю, інші активні банківські операції, уключаючи нараховані за всіма цими операціями доходи.

Кредитний ризик (CR) – розмір очікуваних втрат (збитків) (EL) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента.

Дефолт боржника/контрагента – стан у відносинах між банком і боржником/контрагентом, що характеризується ознаками, визначеними в розділі XVII Положення № 351.

Компонентами кредитного ризику є:

а) *імовірність дефолту (PD)* – компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає ймовірність припинення виконання боржником/контрагентом своїх зобов'язань;

б) *втрати в разі дефолту (LGD)* – компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає рівень втрат (збитків) унаслідок дефолту боржника/контрагента;

в) *експозиція під ризиком (EAD)* – компонент розрахунку розміру кредитного ризику, що відповідає боргу за активом, який перебуває під ризиком дефолту боржника/контрагента.

Банк визначає кредитний ризик за активами з дотриманням таких принципів:

1) *переваги сутності здійснюваних банком активних операцій над їх формою*, який, зокрема, передбачає, що банк:

- забезпечує повну та адекватну оцінку кредитного ризику під час здійснення розрахунку розміру кредитного ризику за активом як на індивідуальній, так і на груповій основі;

- установлює для боржника/контрагента економічно обґрунтовані періодичність та розмір сплати ним боргу;

2) *своєчасності та повноти виявлення кредитного ризику*, який, зокрема, передбачає, що під час оцінки кредитного ризику за активом банк ураховує: